

ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚАРО ИСЛОМ АКАДЕМИЯСИ

**МАВЗУ: ЎЗБЕКИСТОНДА
ИЖТИМОЙ ДИНИЙ
БАГРИКЕНГЛИК**

Маъruzachi: PhD д.
Каландарова

Ўзбекистондаги
этник
бағриенгликнинг
тариҳий асослари

Аждодларимиз
асарларида
ижтимоий
бағриенглик
талқинлари

Ўзбекистонда этник
ва
ижтимоий
бағриенгликнинг
қонуний асослари

Хулоса
Уй вазифаси

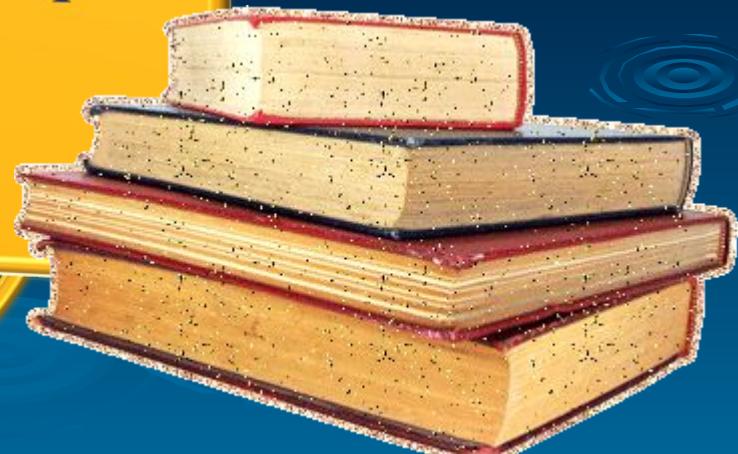

Дарснинг мақсад ва вазифалари:

Ўзбекистондаги бағрикенглик нинг тарихий асослари ҳақида маълумот бериш

Аждодларимиз асарларида ижтимоий бағрикенглик талқинлари билан талабаларни таништириши

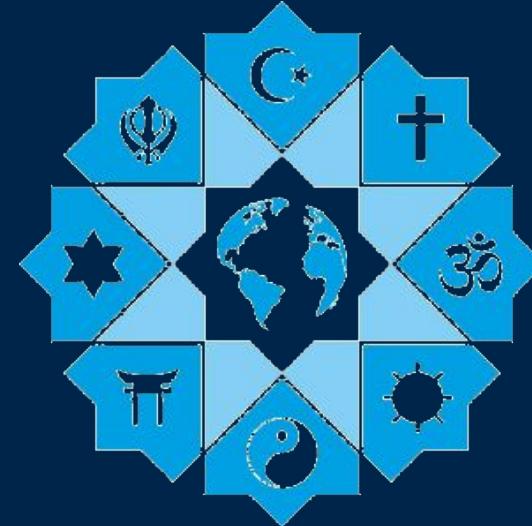
Ўзбекистонда этник ва ижтимоий бағрикенглик нинг қонуний асослари ҳақида маълумот бериш

Таянч сүз ва иборалар:

*Бағрикенглик, Авеста, Буюк ипак йўли,
Уйғониш даври, илм-маърифат, Форобий,
Беруний, Ибн Сино, Амир Темур, тасаввуф,
Чор Россияси, жадидчилик, Бехбудий, II
жашон уруши, Шоаҳмедовлар оиласи,
байналминал, конфессия, миллатлараро
тотувлик, Конституция*

- Ўзбекистонда давлат ва дин муносабатлари асосан уч тамойилга асосан амалга оширилади:
 1. Диний бағрикенглик
 2. Миллатларапо тотувлик
 3. Виждон эркинлиги

Дин ва дунёвий давлат орасидағи муносабат ҳақида гап кетар экан, унинг асосида энг аввало диннинг давлатдан ажратилиши тамойили асосида амалга оширилади. Бу ҳақида Конституциянинг

61-моддасида :

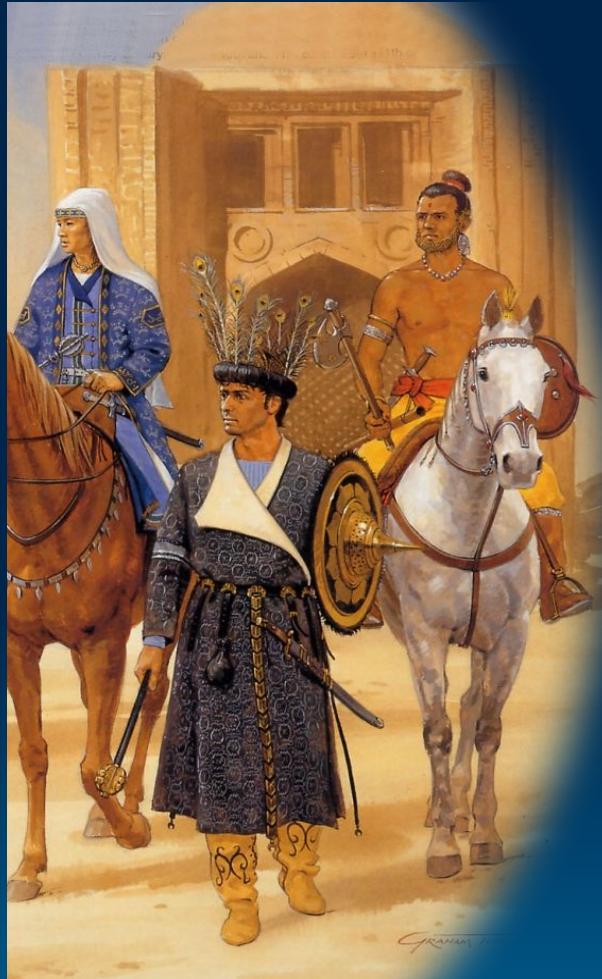
“Диний ташкилотлар ва бирлашмалар давлатдан ажратилган ҳамда қонун олдида тенгдирлар. Давлат диний бирлашмаларнинг фаолиятига аралашмайди”.

Шунингдек, диний ташкилотлар қайси конфессияга тааллуклигидан қатъий назар, бир хил ҳукукий майдонда фаолият олиб борадилар.

Бугунги кунда республикамизда 16 та ноисломий конфессияга мансуб ташкилотлар эмин-эркин фаолият олиб бораётгани ҳам бунинг амалий ифодасидир.

- Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Дин ишлари бўйича қўмита, Миллатлараро муносабатлар қўмитаси, Ўзбекистон ёшлар иттифоқи, Ўзбекистондаги ислом цивилизияси маркази, Ўзбекистон халқаро ислом академияси ҳамда Миллий маданий марказлар ҳамкорлигига диний бағрикенгликка бағишиланган тадбирлар, эксперталар, мамлакатимиздаги дипломатик корпус, халқаро ташкилотлар вакиллари, диний конфессиялар, миллий маданий марказлар раҳбарлари иштирокида муентазам ўтказиб келинмоқда.
- Зоро, бағрикенглик ўзбек халқи маънавияти ва маданиятининг ажралмас қисми ҳисобланади. Юртимиизда нафақат ижтимоий-иқтисодий, сиёсий соҳалар, балки заминимизда истиқомат қилиб келаётган турли миллат ва элатлар ўртасида дўстлик ришталарини янада мустаҳкамлаш, диний бағрикенглик тамойилларини қарор топтиришга ҳам алоҳида эътибор қаратиб келинади.
- Бу, айни пайтда Ўзбекистоннинг барча соҳадаги ислоҳотларида ҳам ўз аксини топган. Хусусан, “2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегияси”нинг бешинчи йўналиши айнан диний бағрикенглик ва миллатлараро тутувликни таъминлаш масаласига бағишилангани мамлакат Президенти ва ҳукуматининг халқаро ҳужжатларда белгиланган умуминсоний вазифаларга қаратадётгани юксак эътиборининг намунаси десак муболага бўлмайди

Ўзбекистондаги этник ва ижтимоий бағрикенгликнинг тарихий илдизлари хақида:

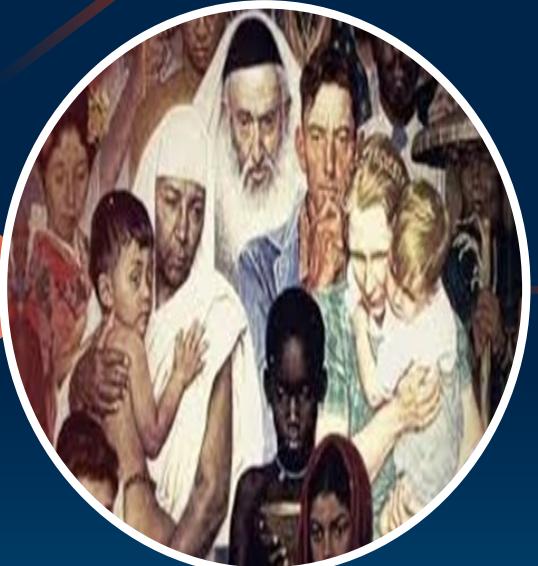
Юртимиз худуди минг йиллар давомида Буюк Ипак йўлиниң мухим қисми саналганлиги;

Юртимиз худудида савдо-сотик, илм-фан, маданият марказлари мавжуд бўлиб, фаолият олиб борилганлиги;

Халқимизга хос бағрикенглик, меҳмондўстлик, ўзга маданият вакилларига ҳурмат туйғулари юксаклиги;

Ўлкамизда турли халқларнинг урф-одат ва анъаналари ўзаро уйғунликда ривожланган.

Марказий Осиё минтақаси, хусусан, Ўзбекистон азалдан турли урф-одат, маданият, тил, турмуш тарзига эга бўлган, хилма-хил динларга эътиқод қилувчи бир-бирига ўхшаш бўлмаган бир неча халқлар яшаган ўлқадир.

Ўзбекистоннинг жўғрофий нуқтаи назардан муҳим савдо йўллари чорраҳасида жойлашгани, кўплаб давлатлар билан иқтисодий, маданий алоқалар олиб боргани маҳаллий халқнинг диний ва маданий ҳаётига катта таъсир кўрсатган.

Айнан шу омиллар халқимизнинг нафақат маънавий-маърифий, балки диний бағрикенглигининг маънавий асосини ҳам ташкил этади.

ЎРТА АСРЛАРДА МАРКАЗИЙ ОСИЁДА ЭТНИК ВА ИЖТИМОИЙ БАҒРИКЕНГЛИКНИНГ ШАКЛЛАНИШ ОМИЛЛАРИ:

**ҚАДИМДАН ШАКЛЛАНГАН МИЛЛИЙ ДАВЛАТЧИЛИК
ТАЖРИБАСИ;**

ЎРТА ОСИЁДАГИ СИЁСИЙ БАРҚАРОРЛИК;

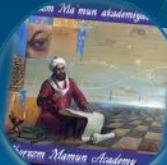
РИВОЖЛАНГАН ИШЛАБ ЧИҚАРИШ МАДАНИЯТИ;

**БҮЮК ИПАК ЙЎЛИДАГИ ЎЗАРО ИЛМИЙ ВА МАДАНИЙ
ТАЖРИБА АЛМАШУВИ;**

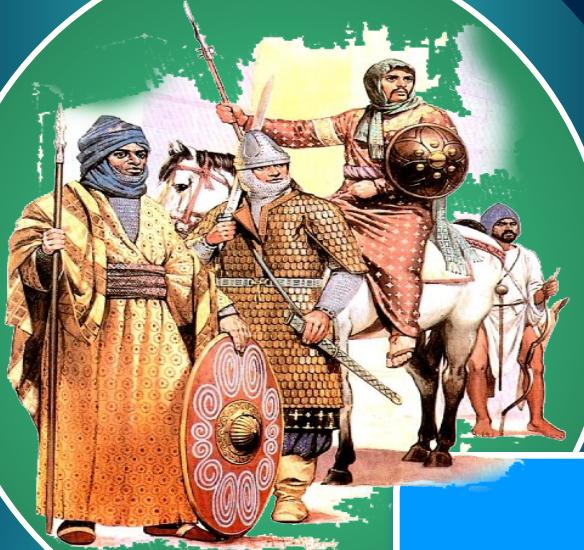

ЮКСАК МАЊНАВИЙ МАДАНИЯТНИНГ МАВЖУДЛИГИ;

**ҲУКМДОРЛАРНИНГ ИЛМ-ФАН, САНЪАТ, МАДАНИЯТ ВА
ТУРЛИ ДИН ВАКИЛЛАРИГА ҲОМИЙЛИГИ ВА
РАҲНАМОЛИГИ;**

Зардуштийликда бағрикенглик тамойиллари...

Тинчлик ва тотувлик, ижтимоий
хамкорлик ва ҳамжиҳатлик рухи
устувор бўлган эллар Тангри
томонидан олқишиланади;

Бу ўлкалар муқаррар гуллаб-
яшнайди, деб тавсифланган.

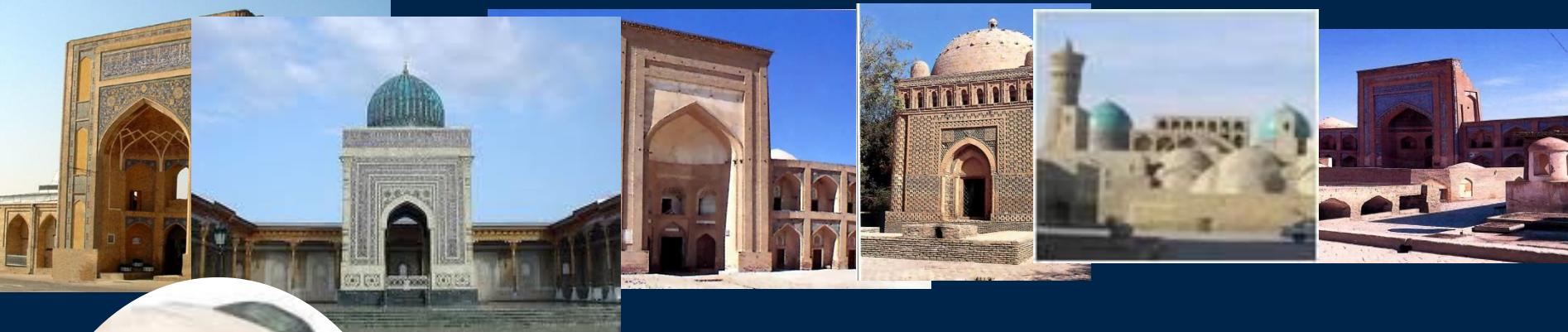

Аждодларимиз асарларида ижтимоий бағрикенгликнинг талқинлари

*Зийраклик – уйғоқлик бу, эл иши деб,
Дилда мангу қолмоқ, элнинг ғамин еб.
Кишилар яхиси шундай бўлади,
Эзгу халқ мушкулин осон қиласди.*
ЮСУФ ХОС С ҲОЖИБ

Шарқда “Муалими соний” (Иккинчи муаллим) номини олган Абу Наср Форобий (873-950) ўзининг “Фозил одамлар шаҳри” асарида фаровон жамиятда кишилар қандай фазилатларга эга бўлиши лозимлиги хақидаги фикрларини баён этган:

Ўзаро тотувлик ва
ҳамжиҳатлик руҳи
устуворлиги - фозил
шахарларнинг муҳим
белгисидир

Шаҳарларнинг гуллаб
яшнаши, фаровонлиги ва
бахт-саодат тантанасининг
заминидир

Ўзаро кўмак, меҳр-
муруватнинг
йўқлиги ҳамда
фитна, фисқу
фужур ҳукмрон
лиги - жоҳил
шахарларнинг
асосий хусусияти

“Фозил одамлар шахри”

“Одамларга
нисбатан уларни
бирлаштирувчи
асос
инсонийликдир,
шуниг учун ҳам,
одамлар инсоният
туркумига
бирлашганларни
туфайли ўзаро
тинчликда
яшамоқлари
лозим”

Ижтимоий ҳамкорлик -
жамият тараққиётини
таъминловчи омил

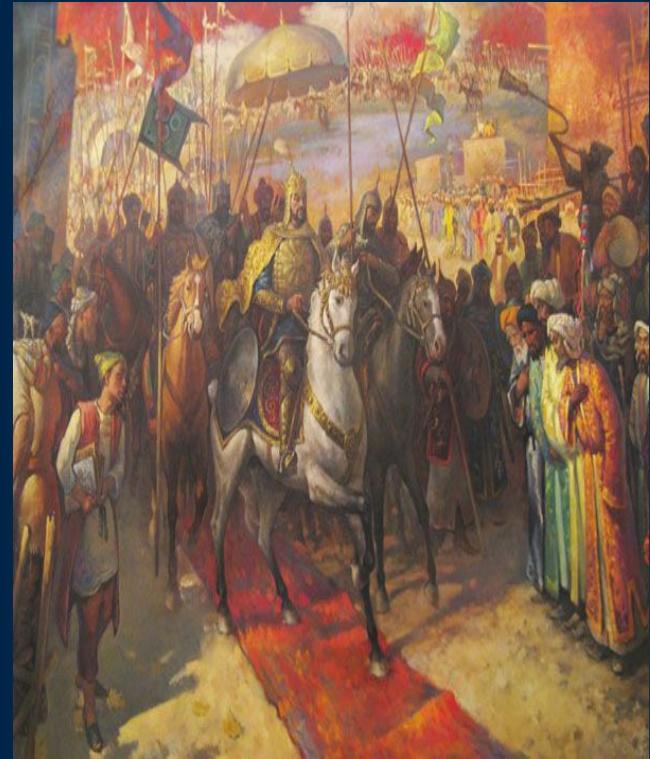
Ҳар бир ўлка ва шаҳар
аҳолисининг ашроф -
улуғлари ва бузурглари
билин ошно тутиндим.
Уларниң мижозларига,
табиатига тўғри келган,
ўзлари тилаган
одамларини уларга
ҳоким қилиб
тайинладим.

АМИР ТЕМУР

Салтанат ишларини муросаю мадора, муруват ва сабр-тоқат билан юргизган буюк аждодимиз Амир Темур фаолиятида эса ижтимоий бағрикенглик ғоя ва амалиёт бирлиги сифатида намоён бўлганини кўриш мумкин.

Соҳибқирон ҳаёти давомида, биринчидан, сармояси қўлидан кетиб қолган савдогарга уни қайтадан тиклаб олиши учун хазинадан етарли микдорда олтин, ўз иши билан шуғулланишга қурби етмай қолган дехқонларга экин-тикин учун зарур уруғ ва асбоб, уй-иморати бузилиб, тузата олмаётган фуқароларга керакли ускуналарни етказиб бериш зарурлигини ҳамда бундай ҳаракатларнинг ижтимоий фаровонлик ва тараққиётни таъминлашдаги аҳамиятини чуқур англаган ҳолда фаолият олиб борган.

Амир Темурнинг бағрикенглик сиёсатининг асоси...
турли мамлакатлар билан бўлган муомалада холислик билан иш
тутиб, жамиятда ўзаро бир-бирини тушуниш, ҳурмат ва
хамкорлик руҳи устувор бўлган.

Франция қироли
КАРЛ VI
(1380-1422)

Англия қироли
ГЕНРИХ IV
(1399-1413)

Кастилия ва
Леон қироли
ГЕНРИХ III
(1390-1407)

Мамлакатимизда этник турфалик ва кўп миллатлилик ривожининг сиёсий – ижтимоий омиллари:

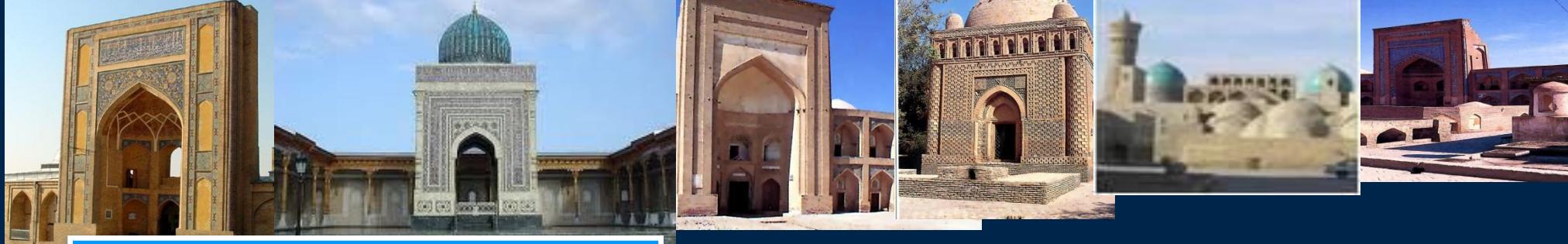

**Чоризм истибоди ва Шўро
империяси даврида
юртимизга турли миллат
вакиллари кўплаб кўчириб
олиб келинган.**

**XX асрнинг бошида Чор
маъмурияти Туркистонга
750 мингга яқин рус
крестьянлари, казаклар ва
шахар камбағалларини
кўчириб келтириб
жойлаштирган.**

**Илм ва ҳунарсиз
халқнинг бойлиги, ери,
асбоби кундан-кун
қўлдан кетганидек,
ахлоқ ва обрўйи, ҳатто
дини ҳам заиф бўлур.
БЕҲБУДИЙ**

**Маърифат соҳиби
бўлмак учун аҳволи
оламдан хабардор
бўлмак керак.
АВЛОНИЙ**

**Ш жаҳон уруши даврида Ўзбекистонга келтирилган
етим болаларга ўзбек халқи бағрикенглик билан
мурувват кўрсатди.**

Из семейного архива Шамахмудовых. 1944 год.

Мустақилликка эришган Ўзбекистон тарихий анъаналарга содик қолмокда!

Сиёсий соҳада:

Этнослараро
тотувлик ва
бағрикенглик
жамиятни ислоҳ
этишнинг муҳим
ресурси
ҳисобланади;

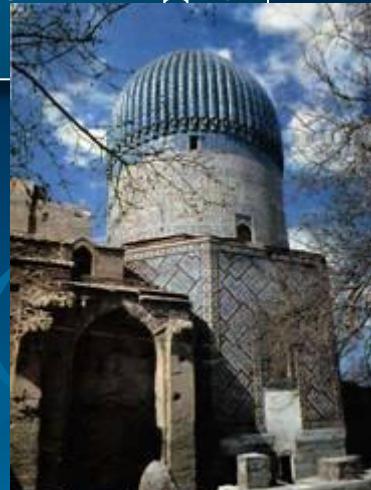
Ижтимоий соҳада:

Этник
гурухларнинг янги
мазмундаги
иқтисодий ҳаёт,
хўжалик юритиш
шакллари ҳамда
ижтимоий
демократияни
қарор топтиришда
тенглиги
таъминланди;

Маънавий соҳада:

Юртимиизда
ҳамиша ижтимоий
ҳамкорлик руҳи ва
этник
бағрикенгликини
тарғиб этувчи
қадриятлар
устувор саналади.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясида ижтимоий бағрикенгликнинг сиёсий-ҳуқуқий тамойиллари:

**- инсон, унинг ҳаёти, эркинлиги, шаъни, қадр-қиммати ва
бошқа даҳлсиз ҳуқуклари олий қадрият ҳисобланади**

**- барча фуқаролар бир хил ҳуқуқ ва
эркинликларга эгадирлар**

**- ижтимоий келиб чиқиши ва мавқеидан қатъи
назар, қонун олдида тенгдирлар**

**- ҳар бир шахс мулкдор бўлишга, меҳнат қилиш, эркин
касб танлаш, адолатли меҳнат шароитларида ишлашга
ҳақлидир**

Ўзбекистонда этник ва ижтимоий бағрикенгликнинг қонуний асослари:

- 1. Ҳар ким ўз шаъни ва обрўсига қилинган тажовузлардан ҳимояланиш ҳуқуқига эгалиги;**
- 2. Инсон қадр-қимматини камситувчи ҳатти-харакатлар, ижтимоий адоватни тарғиб қилувчи сиёсий партиялар тузилиши ва фаолияти тақиқланиши;**
- 3. Конституциямизда социал тоқатсизлик ва муросасизликнинг олдини олишга алоҳида эътибор берилганлиги;**
- 4. Ижтимоий қатламлараро тафовутларнинг кескин чукурлашиб кетишига йўл қўйилмаслиги;**

Бағрикенгликнинг ижтимоий тамойиллари таъминланганлик даражаси:

**1. Турли ижтимоий қатламлар, динлар
ўртасида ҳамкорликни таъминлаш ва
жамиятдаги барқарорлик ва тараққиёт учун
йўл очади.**

**2. Ўзбекистон Республикаси
Конституциясида жамиятда ижтимоий
бағрикенглик муҳитини қарор
топтиришга қаратилган сиёсий-хуқуқий
тамойиллар ўз ифодасини топган.**

**Аксинча, ана шу ҳамкорликнинг издан
чиқиши ижтимоий-сиёсий бекарорлик ва
бошбошдоқлик, миллий парокандалик ва
таназзулни келтириб чиқаради.**

Кўп миллатли мамлакатда 16 та конфессия ислом дини билин баробар фаолият кўрсатмокда

Ўзбекистон Республикасининг Конституциясида жамиятда ижтимоий бағрикенглик муҳитини қарор топтиришга қаратилган сиёсий-хуқуқий тамойиллар ўз ифодасини топган. Қайси дин ёки мазҳабга мансублигидан қатъи назар, бу конфессияларнинг вакиллари биз билан елкама-елка туриб, Ўзбекистон халқларининг фаровонлиги ва равнақи йўлида биргаликда астойдил меҳнат қилмоқдалар.

ХУЛОСА

Ўзбекистон - турли миллат ва элат вакилларининг умумий уйидир!

Бағрикенглик
бу - буюк бойлик ва
тараққиётнинг
муҳим манбаидир.
Турли йўналишларда
“чегараларимизни
очилаётгани” ҳамда
этнослараро
бағрикенглик туфайли
жаҳон
хамжамиятининг бизга
нисбатан
хурмати ва ишончининг
ортиб бораётганидан
далолатдир.

Турли тил ва
маданият-
ларни билиш, этник ва
лисоний бағрикенглик,
ўзгалар борлиғи ва
дунёқарашининг
ижобий
жихатларини ўзига
қабул
қила олиш хусусияти
жамиятга янги
ғоялар ва янги
ижтимоий-
иқтисодий
ресурсларининг
кириб
келишига имконият
яратали.

УЙ ВАЗИФАСИ: жавобларингизни бизнинг эл. манзилимизга йўлланг

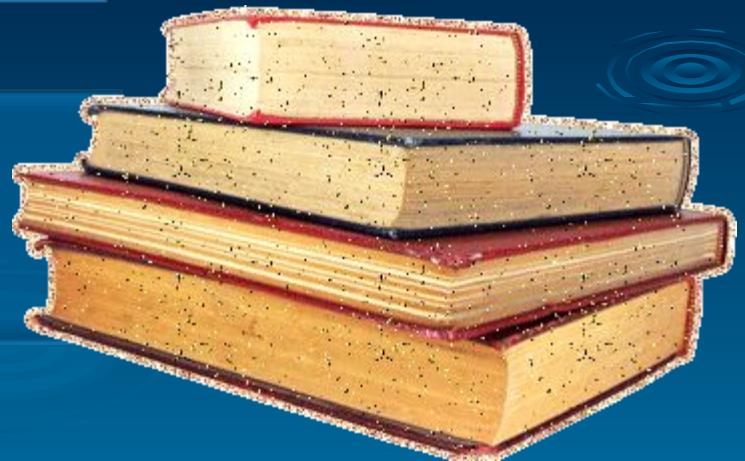
Форобий асарларида ижтимоий адолатли жамият асосларини ўрганиб, ўз фикрларингизни баён қилинг.

Амир Темурнинг жамиятни адолатли бошқариши тамойиллари акс этган “Темур тузуклари”дан намуналар келтиринг.

«Маърифат соҳиби бўлмак учун аҳволи оламдан хабардор бўлмак керак». Ушбу сўзлар муаллифи ҳақида маълумотлар тўпланг.

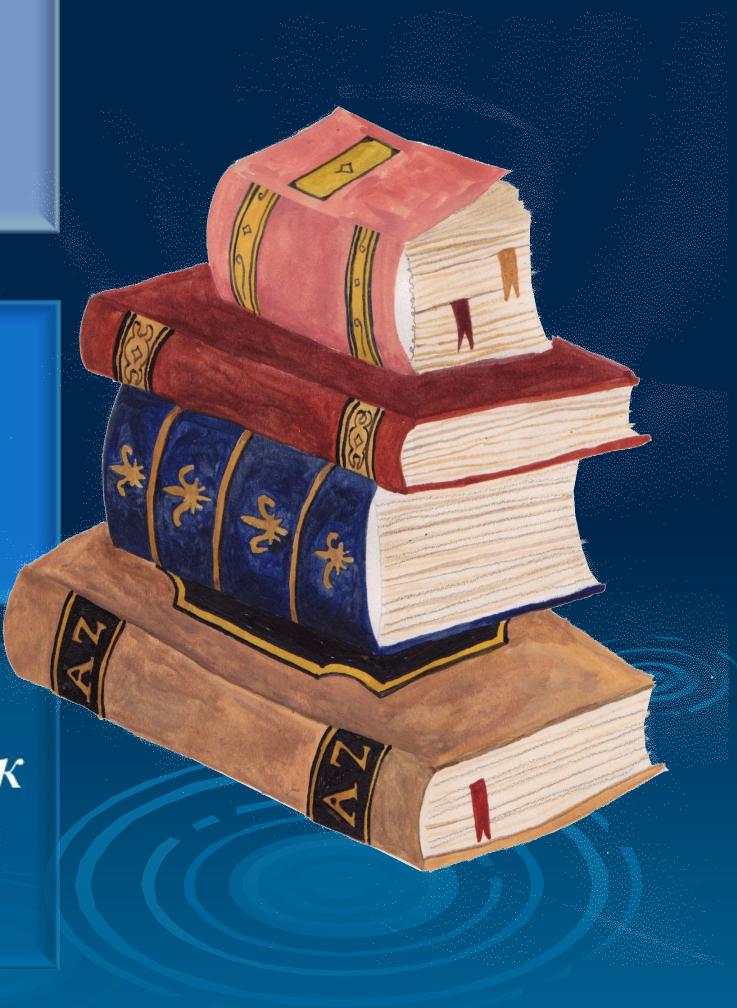
Мустакил таълим учун топшириқлар:

1. «Темур тузукларида давлат
ва дин масалалари» мавзусида
реферат тайёрланг.

2. Форобийнинг «Фозил
одамлар шахри» асарини ўқиб
эссе ёзинг.

3. «Иккинчи жаҳон уруши
даврида ўзбек халқи бағрикенглик
тимсоли» мавзусида тақдимот
тайёрланг.

Л **и****з****и****е****с****и****л****и****н****и****т****и****п****о****.**

1. Мирзиёев Ш.М. Миллий тараққиёт йўлимизни қатъият билан давом эттириб, янги босқичга кўтарамиз. 1-жилд – Т., 2017. – 592 бет .
2. *Мирзиёев Ш.М.* Буюк келажагимизни мард ва олижаноб халқимиз билан бирга қурамиз. – Т., 2017. – 488 бет .
3. Президент Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга мурожаатномаси // Халқ сўзи. – 2020. – 26 январь.
4. Мирзиёев Ш.М. 2020 йил 23 сентябрь БМТ Бош Ассамблеясининг 75-сессиясида сўзлаган нутки. Халқ сўзи, 2020 йил 24 декабрь.
- 5. Дунё динлари тарихи / Тузувчилар: С. Агзамходжаев, Д. Раҳимжонов, Н.Муҳамедов ва б. –Т.: ТДШИ,2011.–262 б.
- 6. Абу Райҳон Беруний: Қадим халқлардан қолган ёдгорликлар. - Тошкент : Меҳнат, 1968 . - 566 б.

- 7. Бағрикенглик – барқарорлик ва тараққиёт омили /
Масъул мұхаррир А.Очилдиев. – Т.: Тошкент ислом
университети, 2007.
- 8. Авеста. Яшт китоби. М.Исхоков таржимаси. – Т.:
“Тошкент шарқшунослик институти” нашриёт матбаа
бирлашмаси, 2001. – 126 б.
- 9. Ёвқочев Ш. Ўзбекистон – бағрикенг диёр / Масъул
мұхаррир А.Очилдиев. - Тошкент : Ўзбекистон, 2007. - 280;
6. - ИСБН 9789943010260.
- 10. Ҳасанбоев Ў. Ўзбекистонда давлат ва дин
муносабатлари: диний ташкилотлар, оқимлар,
мағкуравий курашнинг долзарб йўналишлари / Масъул
мұхаррирлар К.Комилов, А.Мансуров. – Тошкент:
“Тошкент ислом университети” нашриёти, 2014. – 552 б.

**ЭТЬИБОРИНГИЗ
УЧУН РАҲМАТ !**

